

Bylo nás pět – Karel Poláček

Karel Poláček

- 1892- 1945
- Český humorista, novinář, spisovatel
- Židovského původu
- Redaktor v Lidových novinách
- Zaměření na humoristické zobrazení tragikomického života na českém maloměstě
- Pracoval jako redaktor lidových novin
- Narukoval do armády v 1.SV
- Během okupace publikoval pod jménem Vlastimila Rady
- Přihlásil se dobrovolně do transportu do Terezína, když byla do něho donucena jeho životní partnerka
- Zahynul v koncentračním táboře
- Další díla: Muži v ofsajdu, Okresní město
- Další autoři:
  - Karel Čapek (Bílá nemoc)
  - Eduard Bass (Cirkus Humberto)

ČESKÁ MEZIVÁLEČNÁ LITERATURA 1. POLOVINY 20. STOLETÍ

- Demokratický proud meziválečné literatury
- stoupenci demokratického zřízení první republiky, blízko T. G. Masarykovi
- časté přispívání do Lidových novin od autorů děl této doby, kde se shromažďovala demokratická inteligence
- autoři byli tzv. **pragmatisté - PRAGMATISMUS**
  - filosofický směr 20 století vzniklý v USA, kritériem pravdy je užitečnost a skutečnost, zkušenost
- rozpad Rakouska-Uherska
- velká říjnová socialistický revoluce v Rusku - včele V. I. Lenin
- světová hospodářská krize ve 30. letech
- nástup fašismu

Název díla: Bylo nás pět

Literární směr, období: česká meziválečná próza, demokratický proud, první pol. 20.stol.

Čas: první republika

Místo: Rychnov nad Kněžnou

Literární druh: epika

Literární žánr: humoristický román

Forma psaní textu a vyprávěčská f.: próza, ich-forma

Jazyk: spisovný jazyk, přímá i nepřímá řeč, hovorové výrazy, zastaralé, nářečí, archaismy

Téma díla: život na malém městě, klučiči dobrodružství

Hl. myšlenka: zobrazení světa dospělých v malém městě, které je viděno dětskýma očima, a proto působí komicky, stejně jako Pětova snaha vyjadřovat se „korektně“, zesměšnění světa dospělých

Hlavní postava, charakteristika:

Petr Bajza – Inteligentní kluk, veselý, energický rošťák. Má velkou fantazii a spoustu rozverných nápadů. Ty si často rozvíjí při četbě. Jeho tatínek má koloniál a nutí ho, aby se učil na housle. Má strašného bratra a později malou sestřičku.

Čeněk Jirsák – Je ministrantem, jeho rodina je věřící. Je ješitný a jeho koníčkem je sbírání hříchů, ze kterých se pak vyzpovídá. Jeho tatínek vyrábí čepice.

Tonda Bejval – Vymýšlí spoustu šílených „vynálezů“. Je trochu namyšlený a lakomý. syn majitele povoznictví, Petrův kamarád a spolužák, lakomý, namyšlený, iniciátor většiny akcí, za které byla skupina kamarádů později trestána.

Zilvar z chudobince – Žije s tátou v chudobinci, často žebrají. Je z nich nejchudší a je nejvíc protřelý a zkušený. syn válečného invalidy a „vrchního“ žebráka, je z chudobince, je starší než ostatní hoši, několikrát propadl, kouří, vede dospělé řeči.

Eda Kemlink – Poslední z party. další z kamarádů, syn bohatého a respektovaného úředníka z berního úřadu, velmi chytrý, vcelku poslušný.

Evička Svobodová – Dcera z cukrárny. Pětova láska. Milá, roztomilá slečna. Eva Svobodová – Petrova favoritka, dcera cukráře, je to milá dívka. Aby se účastnila

klučičích „akcí“, tak je „upláci“ bonbónky, mandličkami a lízátky od svého tatínka cukráře.

Kristýna – Bajzovic služka. Hezká a milá holka. S Pétou se často škádlí. On jí říká Rampuperdo, protože pochází z vedlejší vesnice.

Pan Fajst – Místní mravokárce. Starý mládenec. Kluci ho svými kousky dovádí k nepříčetnosti.

Otakárek – Bohatý kluk při těle. Je to jedináček a často je osamělý. Proto hodně čte. Kluci si z něj někdy utahují, jindy ho přizvou ke svým dobrodružstvím.

Tatínek Bajza – Je laskavý, ale umí být i přísný. Snaží se být synovi vzorem. Je šetrný na peníze.

Maminka – Je hodná a laskavá, Péťu rozmazluje. Je rozumná a klidná, uklidňuje tatínka, když se rozlobí.

Další postavy: Pan Zilvar, Vařekovi

Kompoziční vrstva: chronologická vrstva

Děj:

Petr Bajza je malý chlapec, bydlící na malém městě, syn obchodníka Bajzy. Petr chodí do školy, kde má partu svých kamarádů. S těmi zažívá běžné příhody, jako koupání v odlehlém rybníce, při němž se jeden mladší chlapec málem utopí, hádky a pošťuchování se kvůli klukovským hloupostem nebo vážné okamžiky jako bitvu, bok po boku, proti chlapcům ze sousední, nepřátelské vesnice. Petr je mezi chlapci naprosto normální rošťák. Před rodiči a ve škole se však snaží chovat co nejlépe. To proto, aby neměl žádné problémy, rodiče se tak nezlobili a aby ho tatínek nechal dívat se, když otevírá bedny, které přijíždí z dalekých, exotických zemí. Dozvídáme se také o Petrově bratrovi, který je ve městě na studiích, o děvečce na výpomoc Kristýně, které říká Rampepurda a která je pro něj jako starší sestra a která u nich pracuje jako na zkušenou před svatbou. Bajza nám vypráví i o dalších postavách vesnice, jako je Evička Svobodová, holčička, do níž je dětským způsobem zamilován, otec Pepy Zelvara, který je městský opilec a žebrák nebo pan učitel, který se snaží děti inspirovat ke vzdělání. Petr spokojeně vyvádí s kamarády neplechu, chodí do kina a do školy, až do doby, než dostane těžký zápal plic. Během toho leží v posteli a díky vysokým horečkám blouzní. Občas se z blouznění probere, aby zahlédl maminku, tatínka, Kristýnku nebo pana Doktora ale brzy vždy usne a vrací se do dalekého světa snů. Po celou dobu nemoci se mu zdá jeden dlouhý sen, ve kterém je i se svými kumpány a s Evičkou Svobodovou v jedné z dalekých exotických zemí, z nichž tatínkovi chodily ony tajemné krabice. Podobně jako v malé vesnici, i v této cizí zemi zažívá s přáteli dobrodružství a vyvádí různé nezbednosti. Nakonec se však Petr z těžké nemoci uzdraví a vše dobře dopadá. Začne opět chodit do školy a celý jeho i rodinný život se vrátí do starých kolejí.

Děj:

Petrovi rodiče vlastní obchod. Petr má malou sestřičku Mančinku a staršího bratra, který už s nimi nebydlí, ale pracuje v Sudetech. Petr se často z legrace pere se služkou Kristýnou, které říká Rampepurda. Dělají si naschvály – například Petr jí dá do kufru mrtvou myš, aby se ulekla. Ale potom dostane vynadáno a brečí. Petr a jeho čtyři kamarádi prožívají různá klukovská dobrodružství. Ve městě je biograf, kam kluci rádi chodí. Lezou tam tajně, aby nemuseli platit. Hoši se perou s nepřátelskými Ješiňáky a Habrováky. Dělají si legraci z pana Fajsta, který věčně pomlouvá mládež, která ho nezdraví.

Příbuzní Vařekovi jdou občas Bajzovi navštívit, ti před nimi skrývají, že mají k obědu husu, protože by je za to Vařekovi kritizovali, že mají maso a člověk se pak diví, kam ty peníze přijdou.

Když do města přijede cirkus, Petřík touží vidět cizokrajná zvířata, proto je velmi hodný, pozorný, poslušný, nápomocný a vzorný, až to rodičům připadá podezřelé a myslí si, že onemocněl. Učí se, hraje na housle, nechodí ven. Petřík nakonec přesvědčí rodiče, aby všichni šli jednou do cirkusu. V cirkuse byl i Zilvar z chudobince, který u cirkusu pracoval, a proto mohl představení shlédnout bez placení. Petr a ostatní kluci chtějí v cirkuse taky vypomáhat, proto nosí zvířatům vodu. Ředitel cirkusu poté vyhodí všechny chlapce, pročez mu Čeněk Jirsák vynadá a má originální hřích ke zpovědi: „vynadal jsem cirkusákovi“.

Petr onemocní spálou. Zdají se mu dobrodružné sny, které považuje za skutečnost. Ve snu mu tatínek koupí slona indického – Jumba, který umí mluvit. Slon je obdivován celým městem. Spolu s Jumbem, Evou a ostatními kluky se vypraví do Indie. Navštíví krejčího, který

pochází z Čech, spolu s ním se vypraví za maharádžou. Zilvar se zamiluje do maharádžovy dcery a požádá o její ruku. Pepovi jsou dány tři otázky s tím, že pokud je zodpoví dostane princeznu za ženu, a pokud ne, bude o hlavu kratší. Zilvar je ale chytrý a dá pohotové odpovědi, brzy poté se koná svatba. Pak se Péťa probere a zvolna mu dochází, že se mu to všecko jen zdálo.

DETAILY

Je tu znázorněn onen kontrast mezi malými dětmi a dospělými - jejich myšlení, rozdílné starosti a povinnosti, ale třeba i odlišné vlastnosti - děti jsou naivní, upřímné a přátelské, zatímco dospělí užívají přetvářky a upřímní tolik nejsou. Je tu také rozdíl ve vnímání života; děti mají své touhy, sny a přání a myslí si, že jim stačí málo, aby jich dosáhli, zatímco dospělí vědí, že to s ničím není tak snadné. Je tu vidět také psychický rozvoj dětí, kteří si zpočátku moc dovolují a jsou drzé, ale postupně si začínají uvědomovat, jak se správně chovat, co je v životě důležité a poučují se ze svých chyb.

Zamlouvalo se mi vykreslení toho měšťáckého života. Ty děti prakticky žily venku, hrály si, rozvíjely se, měly svou svobodu, volnost a mohly si dělat, co chtěly. Když to porovnám s dnešním světem a dnešními dětmi, je to úplně něco jiného a přijde mi škoda, že taková doba už je za námi.

Co se týče postav, velmi jsem si oblíbila vypravěče Petra Bajzu, který mi byl sympatický svou inteligencí a humorem a uvažoval rozumně. Měl své sny o cestování. Téměř polovina knihy tu byla věnována jeho snění o návštěvě Indie, kam si přál se vydat. Vidím tu kontrast reality a snu a skutečnost, že když si člověk svůj sen nesplní nebo si ho nemůže splnit, nezbyvá mu než snít. Tato část knihy se mi ve finále líbila a oživila celou knihu. Petrovi přátelé měli každý svůj charakter a každý byl v něčem výjimečný. Jediné záporné postavy se špatnými vlastnostmi tu byli Vařekovi, Petrovi teta a strýc, kteří druhým nic nepřáli, dokázali jen kritizovat a nezáleželo jim na nikom jiném než na sobě samých.

Jazykové prostředky

- střídání hovorové, archaické a knižní zásoby
- dialog
- přímá řeč